

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง รูปแบบและวิธีการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตรของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ในการให้บริการส่งเสริมธุรกิจแก่สหกรณ์สมาชิกให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยริเริ่มจากสหกรณ์การเกษตร เพื่อเป็นพื้นฐานในการขยายบริการไปสู่ทุกประเภทสหกรณ์ในลำดับต่อไป ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ในลักษณะการอุปนัย (Inductive Analysis) ตีความสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์กับหลักวิชา เช่น ปรัชญาสหกรณ์ การบริหารจัดการสหกรณ์ กฎหมายสหกรณ์เปรียบเทียบ หลักการจัดการธุรกิจ วิเคราะห์นโยบายและแผน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 รูปแบบและวิธีการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตร

ส่วนที่ 1 บทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมธุรกิจการเกษตร

การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาองค์การของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ตามหลักวิชาปรัชญาสหกรณ์ และกฎหมายสหกรณ์เปรียบเทียบ พบว่า ปรัชญาองค์การของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย คือ “ความเชื่อมั่นในการใช้วิธีการสหกรณ์ ในการแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อันนำมาซึ่งความสุขและสันติสุขของสังคม”

พระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 ให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยมีสมาชิกเป็นสหกรณ์ และสหกรณ์สมาชิกที่มีกำไรชำระค่าบำรุงสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยมีความรับผิดชอบต่อสหกรณ์สมาชิก ด้วยการส่งเสริมกิจการสหกรณ์สมาชิกให้มีความเจริญก้าวหน้า และอำนาจกระทำการตามมาตรา 110 (6) การส่งเสริมธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมหรือบริการของสหกรณ์ จึงกล่าวได้ว่า สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยมีบทบาทที่ชัดเจนต่อสหกรณ์สมาชิก คือ “การส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์สมาชิกให้มีกำไร และดำรงรักษาให้กิจการสหกรณ์สมาชิกมีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ”

ส่วนที่ 2 รูปแบบการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตร

สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ในฐานะองค์การสูงสุดของขบวนการสหกรณ์ มีอำนาจกระทำการตามมาตรา 110 (4) การส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างสหกรณ์ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ นั้น จึงกำหนดรูปแบบหรือลักษณะการส่งเสริมสหกรณ์ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) การส่งเสริมธุรกิจภายในประเทศ และ 2) การส่งเสริมธุรกิจระหว่างประเทศ

การส่งเสริมธุรกิจภายในประเทศ

การส่งเสริมธุรกิจภายในประเทศ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ คือ 1) การให้คำปรึกษา แนะนำธุรกิจ 2) การส่งเสริมธุรกิจการค้า 3) การพัฒนาระบบฐานข้อมูล และ 4) การประสานงาน ภายในประเทศ

1. การให้คำปรึกษาแนะนำธุรกิจสหกรณ์

การให้คำปรึกษาแนะนำธุรกิจสหกรณ์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การให้คำปรึกษา แนะนำเป็นรายสหกรณ์ และ 2) การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นกลุ่มสหกรณ์

การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นรายสหกรณ์ แบ่งลักษณะการให้คำปรึกษาเป็นราย ด้าน 3 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรมนุษย์ 2) การดำเนินงานและฐานะการเงิน และ 3) เฉพาะหน่วยธุรกิจ

การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นกลุ่มสหกรณ์ โดยจัดการความสัมพันธ์ของสหกรณ์ สมาชิกในลักษณะการสร้างเครือข่ายของกลุ่มปัญหานั้น ๆ และจัดกลุ่มปัญหาตามขนาดของ สหกรณ์เพื่อการเรียนรู้ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เป็นกลุ่มปัญหาของสหกรณ์ขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ซึ่งแบ่งลักษณะการให้คำปรึกษาเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ 1) ทรัพยากรมนุษย์ 2) การดำเนินงานและ ฐานะการเงิน และ 3) เฉพาะหน่วยธุรกิจ

2. การส่งเสริมธุรกิจการค้า

การส่งเสริมธุรกิจการค้า แบ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรม 3 กลุ่ม คือ 1) การผลิต และการแปรรูป 2) การตลาดและการขาย และ 3) การเงินและการธนาคาร

1. การผลิตและการแปรรูป แบ่งลักษณะการส่งเสริมเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การผลิตสินค้าเกษตร และ 2) อุตสาหกรรมการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์

1.1 การผลิตสินค้าเกษตร สมาชิกสหกรณ์การเกษตร คือผู้ผลิตสินค้าเกษตร ให้แก่สหกรณ์การเกษตร โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสหกรณ์การเกษตร ให้คำปรึกษา แนะนำด้านการผลิตและควบคุมคุณภาพสินค้า ส่วนสหกรณ์การเกษตรเป็นผู้รวบรวมผลผลิตและ แปรรูปเบื้องต้น

1.2 อุตสาหกรรมการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริม อุตสาหกรรมการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการสร้างเครือข่ายกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าเกษตร

ชนิดนั้น ๆ เช่น ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย อ้อย พืชผัก ผลไม้ และสัตว์เศรษฐกิจต่าง ๆ ส่งเสริมให้เครือข่ายได้มีการประชุมหารือกัน เพื่อตัดสินใจลงทุนในอุตสาหกรรมการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน ซึ่งอาจใช้ประโยชน์จากสถาบันเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วหรือร่วมมือกันจัดตั้งสถาบันขึ้นใหม่ตามความต้องการทางธุรกิจ

2. การตลาดและการขาย ในช่องทางการตลาดและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ถึงมือผู้บริโภคที่รวดเร็ว สด ใหม่ เช่น สินค้าจำพวกพืชผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์ต่าง ๆ ควรมีระบบการขนส่งที่ดี มีการจัดการเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้น รวมทั้งเป็นอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากกระบวนการผลิตและแปรรูป ดังนั้น การส่งเสริมอุตสาหกรรมการตลาดและการขาย ควรสร้างเครือข่ายกลุ่มอุตสาหกรรมการตลาดและการขายของสหกรณ์สมาชิก เพื่อตัดสินใจร่วมกันในการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้

3. การเงินและการธนาคาร อุตสาหกรรมการเกษตรมีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนขนาดใหญ่ ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าเกษตร แหล่งเงินทุนภายในสหกรณ์การเกษตรย่อมไม่เพียงพอต่อการลงทุน ดังนั้น การสร้างเครือข่ายอุตสาหกรรมการเงินและการธนาคาร จึงเป็นความจำเป็นและต้องตัดสินใจร่วมกัน

3. การพัฒนาระบบฐานข้อมูล

การพัฒนาระบบฐานข้อมูลการเกษตรของประเภทสหกรณ์การเกษตร เพื่อใช้ประโยชน์จากข้อมูลสารสนเทศในการวางแผนในด้านอุตสาหกรรมการเกษตร และประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งการประมวลผลของข้อมูลสารสนเทศจะประมวลผลที่ศูนย์คอมพิวเตอร์แม่ข่าย (Server) ณ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ส่วนการบันทึกข้อมูลการเกษตรมาจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สหกรณ์การเกษตรที่มีการบันทึกประจำวันอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นคอมพิวเตอร์ลูกข่ายหรือสถานีงาน (Workstation) ดังนั้น การวางระบบฐานข้อมูลการเกษตรของประเภทสหกรณ์การเกษตร ที่ต้องพัฒนาใน 3 ด้าน คือ 1) Hard ware 2) Soft ware และ 3) People ware ซึ่งเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยและสหกรณ์สมาชิก

4. การประสานงานเครือข่ายธุรกิจภายในประเทศ

การประสานงานเครือข่ายธุรกิจภายในประเทศ เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาช่องทางตลาดและคู่ค้าภายในประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ 1) การประสานงานภายในขบวนการสหกรณ์ ควรบริหารจัดการความสัมพันธ์ของสหกรณ์สมาชิกทุกประเภท ให้มีเครือข่ายในระดับจังหวัด เพื่อเป็นช่องทางประสานงานกับเครือข่ายสหกรณ์ระดับจังหวัด และยังเป็นเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสหกรณ์ทุกประเภท 2) การประสานงานนอกขบวนการสหกรณ์ ซึ่งเป็นคู่ค้า

อื่น ๆ ที่มีเรือการค้าภายในประเทศ โดยประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ สมาคมการค้า และหน่วยธุรกิจการค้าอื่น ๆ

การส่งเสริมธุรกิจระหว่างประเทศ

การส่งเสริมธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ มีแนวทางและวิธีการดำเนิน คือ 1) สร้างเครือข่ายของสหกรณ์สมาชิกที่ต้องการนำเข้าและส่งออก และ 2) การแสวงหาคู่ค้าต่างประเทศ ซึ่งคู่ค้าต่างประเทศ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) คู่ค้าขบวนการสหกรณ์ด้วยกันหรือสหกรณ์ระหว่างสหกรณ์ (Cooperative to Cooperative) 2) คู่ค้าเอกชนอื่น อาศัยช่องทางจากจุดพาณิชย์ของในสถานทูตไทยประจำประเทศนั้น ๆ หอการค้าต่างประเทศ และการติดตามข่าวสารจากองค์การการค้าโลก (WTO) เป็นต้น

ส่วนที่ 3 วิธีการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตร

วิธีการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตรของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย พบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) การบริหารจัดการความสัมพันธ์หรือสัมพันธ์ภาพกับสหกรณ์สมาชิกเป็นรายสหกรณ์ และกลุ่มสหกรณ์ให้เป็นเครือข่ายธุรกิจในสาขานั้น ๆ 2) ให้คำปรึกษาแนะนำธุรกิจโดยส่งเสริมให้สหกรณ์สมาชิกเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมเศรษฐกิจต่าง ๆ ด้วยสหกรณ์เอง 2) การให้ความช่วยเหลือแก่สหกรณ์สมาชิกทั้งบทบาทในความรับผิดชอบต่อสหกรณ์สมาชิก และการบริหารจัดการสำนักงานให้เกื้อหนุนต่อการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตร

ตอนที่ 2 โครงสร้างการบริหารงานของสำนักส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์

การบริหารจัดการสำนักงานของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ให้เกื้อหนุนต่อการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตร แบ่งกลุ่มงานกลยุทธ์ที่จะบรรลุเป้าหมายการส่งเสริมธุรกิจการเกษตร เป็น 4 กลุ่มงาน คือ 1) กลุ่มงานให้คำปรึกษาแนะนำธุรกิจ 2) กลุ่มงานส่งเสริมธุรกิจการค้า 3) กลุ่มงานพัฒนาระบบฐานข้อมูลสหกรณ์การเกษตร 4) กลุ่มงานประสานงานเครือข่ายธุรกิจ

ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของฝ่ายส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์

ส่วนที่ 1 ปัญหาอุปสรรค

ปัญหาอุปสรรคของฝ่ายส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์ ในสำนักส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ พบว่า ขาดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการส่งเสริมธุรกิจ ขาดทรัพยากรในการจัดการ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการส่งเสริมธุรกิจ ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ ขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ เครื่องมืออุปกรณ์ ยุทธวิธีในการบริหารจัดการ และขาดการวิจัยและพัฒนาในด้านการส่งเสริมธุรกิจ

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาของฝ่ายส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์ในสำนักส่งเสริมและพัฒนาสหกรณ์ โดยมีแนวทางแก้ไขปัญหา 2 ประการ คือ 1) ยุทธศาสตร์การปฏิบัติงาน และ 2) ศึกษาวิจัยและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์การเกษตร

1. ยุทธศาสตร์การปฏิบัติงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ในการส่งเสริมธุรกิจ ขาดทรัพยากรในการจัดการ ได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการส่งเสริมธุรกิจ ขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการ ขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ ขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ เครื่องมืออุปกรณ์ และยุทธวิธีในการบริหารจัดการ โดยมีแนวทางการปฏิบัติงาน 5 วิธีการ คือ 1) การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยจากลักษณะ “งานประจำ” เป็นลักษณะ “งานโครงการพัฒนา” ใช้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณลักษณะที่มีความสามารถในการศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาพร้อมกับเครือข่ายสหกรณ์สมาชิกได้ 2) การจัดให้มีงานโครงการพัฒนาในกลุ่มงานกลยุทธ์ 3) การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานโครงการพัฒนา เขียนคู่มือโดยหัวหน้าโครงการพัฒนา เพื่อเป็นการบริหารจัดการองค์ความรู้ ให้เป็นคู่มือปฏิบัติงานและกระบวนการฝึกสอนแก่เจ้าหน้าที่รุ่นใหม่ 4) การนำเสนอนโยบายส่งเสริมธุรกิจการเกษตรของคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ที่มีผลการดำเนินงานที่ทรงคุณค่าแก่สหกรณ์สมาชิก และ 5) การเสนอแผนยุทธศาสตร์ในการขออนุมัติงบประมาณต่อคณะกรรมการดำเนินการใช้ยุทธศาสตร์ความรับผิดชอบต่อสหกรณ์สมาชิก โดยการพัฒนาสหกรณ์สมาชิกให้มีกำไร และดำรงรักษากิจการสหกรณ์ให้มีความเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ ทำให้สหกรณ์สมาชิกสามารถจ่ายค่านำร่องสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยได้

2. ยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนาธุรกิจการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดการวิจัยและพัฒนาในด้านการส่งเสริมธุรกิจ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาต่าง ๆ มี

หน้าที่เป็นนักวิจัยและพัฒนาที่ปฏิบัติงานร่วมกับเครือข่ายธุรกิจของสหกรณ์สมาชิก ซึ่งจะค้นพบสภาพปัญหาในการวิจัยเพื่อนำมาจัดทำโครงการใหม่ ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งยุทธศาสตร์ในการวิจัยและพัฒนา เจ้าหน้าที่ควรให้คำปรึกษาแนะนำถึงสภาพปัญหา และร่วมมือกันลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาร่วมกันระหว่างสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยกับสหกรณ์สมาชิก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบและวิธีการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตรของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ได้รูปแบบส่งเสริมจากสหกรณ์สมาชิกร่วมกันสร้างนโยบายการเกษตรระดับประเทศ โดยความช่วยเหลือจากสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย โดยใช้วิธีการจัดกลุ่มสมาชิกให้มีขนาดเล็กลง และตัวแทนมีความสัมพันธ์กันในระดับสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด และที่ประชุมผู้แทนของสหกรณ์การเกษตรระดับประเทศ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการศึกษาของน้ำฝน สัมดี ศึกษาแนวทางปฏิรูปสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 (2552: 35-42) ที่ชี้ให้เห็นว่า การบริการจัดการสัมพันธ์ภาพระหว่างสหกรณ์สมาชิกควรจัดตั้งสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด และสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จัดให้มีที่ประชุมผู้แทนของสหกรณ์ระดับประเทศ (สภาสหกรณ์) และควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เชี่ยวชาญเฉพาะทางตามประเภทสหกรณ์ในคณะกรรมการสันนิบาตสหกรณ์จังหวัด และคณะกรรมการดำเนินการสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย และบุญฤทธิ์ เผือกวัฒนะ (2550: 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกลุ่มสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ กรณีศึกษาสหกรณ์ออมทรัพย์สาธารณสุขแพร่ จำกัด พบว่า โครงสร้างการจัดองค์การ การบริหารงาน วิธีการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิก มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของสหกรณ์โดยตรง โดยผู้ที่จะมีสิทธิ์เป็นกรรมการดำเนินการจะต้องได้รับความเห็นชอบจากกลุ่มสมาชิก ทั้งนี้ การจัดโครงสร้างองค์การของกลุ่มสมาชิก ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ที่ประชุมกลุ่มสมาชิก คณะกรรมการบริหารกลุ่ม และผู้แทนสมาชิก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ชี้แนะทางการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์สมาชิกประเภทสหกรณ์การเกษตรของสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จโดยส่งเสริมให้สหกรณ์สมาชิกสร้างนโยบายระดับประเทศร่วมกัน นั้น สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย ในฐานะที่เป็น

กิจการต่าง ๆ ด้วยตนเอง ให้ประสบผลสำเร็จตามอุดมการณ์สหกรณ์ กล่าวคือ สหกรณ์สมาชิกสามารถดำเนินการกิจการภายใต้การช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย จะต้องไม่เข้าไปควบคุมหรือดำเนินการกิจการของสหกรณ์สมาชิก จะเป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุนกิจการสหกรณ์สมาชิกในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างให้ขบวนการสหกรณ์ไทยเข้มแข็งได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า ปัญหาในการส่งเสริมธุรกิจสหกรณ์การเกษตรยังต้องค้นหาแนวทางในการแก้ไขอีกต่อไป จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. วิจัยแนวทางการใช้ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ให้มีส่วนร่วมในการสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สหกรณ์การเกษตร
2. วิจัยแนวทางการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายธุรกิจของสหกรณ์การเกษตรเพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. เพื่อการมีส่วนร่วมของสหกรณ์การเกษตร
3. วิจัยเฉพาะส่วนธนาคารสหกรณ์ในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อประโยชน์ในการเป็นแหล่งทุนเพื่อการผลิตและการแปรรูป เพราะธุรกิจการเกษตรต้องใช้นเงินลงทุนจำนวนมาก
4. วิจัยระบบฐานข้อมูลสหกรณ์โดยใช้เครือข่ายสหกรณ์สมาชิก เพื่อร่วมมือกันดำเนินการและใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลร่วมกัน